

Blomster vennen

UTGITT AV BLOMSTERVENNERS KLUBB

vennen

Nr. 3-2006
ÅRGANG 29

Astrantia major

Astrantia major er en av de trofaste sliterne som stort sett greier seg sjøl, og ikke krever all verden av oppmerksomhet. Den tåler både sol og halvskygge, og trives i et vidt spekter av jordforhold.

Direkte spennende virker den kanskje ikke sånn ved første øyekast, men se nøye på den fine oppbygningen av blomstene. De er som små intrikate oppsatser. Blant plantens mange andre gode sider er en lett og

elegant vekst, og at den holder seg på plass uten å fortrenge sine naboer.

Ekstra artig var det å finne den i vill tilstand i Karpatene nå i sommer, der den vokste fra skogsterreng og helt opp i fjellbandet. Plantene der var i ulike lysrosa avskygninger, men i hagene finnes varianter både med helt mørkerøde og rent hvite blomster.

TEKST OG FOTO: STÅLE SØRENSEN

Styret og redaksjon

FORMANN

Jorun Tharaldsen
Jutulveien 32 A
0853 Oslo
Tlf. 22 23 73 64

SEKRETÆR

Kenneth Ingebretsen
Prost Stabelsv. 265
2019 Skedsmokorset
Tlf. 91 61 65 93

KASSERER

Gøril Fjellet
Vie
2337 Tangen
Tlf. 62 58 20 34

KONTONR. 7877 08 28529

Adresseforandring meldes til kasserer.

REDAKTØR FOR BLOMSTERVENNEN

Kenneth Ingebretsen
Prost Stabels vei 265
2019 SKEDSMOKORSET
Tlf. 91 61 65 93
E-POST: kenneth@devabotanica.com

REDAKSJONSMEDARBEIDERE:

Ståle Sørensen, Grethe Li og
Tommy Tønsberg.

Innhold

Astrantia major.....	s.2
Styret og redaksjon	s.3
Fra formannen	s.4
Redaktøren	s.5
Tre gule sommer- bekjentskaper.....	s.6
Daphne oleoides	s.9
Smarte frø	s.10
Nytt møtelokale	s.14
Blomstervenners treff...	s.16
Frøklubben.....	s.17
Kommende møter.....	s.18
Planteportrettet	s.20

FORSIDEBILDET

Clematis recta

Foto: Kenneth Ingebretsen

Nytt fra formannen

Og så var denne sommeren nesten over, men ikke helt. Når dette skrives, er det to dager til vårt sommerseminar/plantemarked, et arrangement som vi håper også flere av våre utenbysmedlemmer kan få glede av. Det er ca 60 påmeldte, og blir det så vellykket som vi håper og tror, kan det gjentas, kanskje et annet sted i landet.

Årets vårimport fra England ble mer problematisk enn forventet, og mange klaget. Dessverre er det lite vi kan gjøre, og vi presiserte som alltid at slik import må skje på egen risiko. Det var umulig å få sendt plantene tidligere, og normalt har dette vært greit, men når Posten ikke akkurat la seg i selen for å få plantene ut, kombinert med en plutselig varme, ble resultatet deretter. Men vi har ingen mulighet for å reklamere her, bortsett fra den ene kassen Posten rett og slett rotet bort. Plantene ankom landet veldig raskt, men til tross for et utall av telefoner, tok det nesten en uke til før de ble levert ut, men det var allikevel akkurat innenfor de 5 arbeidsdagene de lover. Vi har i alle fall lært at vi heller må ta utgiftene med en atskillig dyrere transport om vi skal ha slike importter på våren fra England senere.

Vi har nå flyttet boktralle og alt fra skapet i Fagberborggt. og inn i vårt nye møtelokale i Vestre Aker menighetshus (se veibeskrivelse annet sted i Blomstervennen). Her er det godt med parkeringsplasser, men husk å parkere på tvers, ikke langs hus og veikant, så blir det plass nok til alle. Det skal være mye bedre akustikk her enn i Husmorhuset, og fritt for jazzgymnastikkakkompangemang. Husk at møtedagene nå er på mandager, og ikke torsdag.

Det er enda mye frø som kan samles inn til glede for mange andre, se flere opplysninger om dette på s. 17. Jeg håper ellers på en lang og fin høst, slik at jeg kan få litt skikk på hagen; en måneds fravær i sommer har ikke gjort hagen min så perfekt som jeg er sikker på at alle dere andre har.

Jeg har fått en trist melding fra Potterton i dag om at de har fått nye planteinspektører som tolker regelverket annerledes enn før, og utvalget de har lov til å eksportere, er sterkt redusert. De beklager så mye, men det er lite de og vi kan gjøre her, så vi har bedt dem om å sende det de kan.

Jorun Tharaldsen

Redaktøren

En hage, hva er egentlig det? Et ganske stort spørsmål på noe som kan være ganske enkelt. Det noen vil karakterisere som villnis og en haug med ugress, vil andre kunne gå seg vill i og ha en stor botanisk opplevelse. Mens en formet hage vil være en uinteressant planteørken for noen, kan den være en stor skjønnhet for andre. Jeg tør påstå at hagen er til for den som eier den, så lenge eieren selv syntes hagen er vakker og spennende. Altså er en hage preget av smak og behag når det gjelder skjønnhet og planter. Ingen bør og kan vel leve opp til andres oppfattning av hva en perfekt hage er?

Det samme kan vi vel si gjelder planter, heldigvis. Godt er det at vi har forskjellig smak alle sammen som bidrar til å gi mangfold i hage og planter. I haging finnes det ingen oppskrift på hva som er rett og galt, men mer hva fri utfoldelse og kreativitet kan utgjøre! Jeg håper vi i dette bladet også har klart å skape litt mer mangfold og gi flere av våre medlemmer litt ny inspirasjon til å prøve noe nytt. Har du en spennende plante som du vil at andre skal få vite om? – Skriv om den!

Hvis ikke artiklene skulle gi deg nok inspirasjon, så kanskje et av

medlemsmøtene våre kan det, med spennende foredragholdere fra verden rundt! Inne i Blomstervennen er det nå også et kart til det nye møtelokale. God lesning og vel møtt!

Kenneth Ingebretsen

Tre gule sensommerbekjentskaper

TEKST OG FOTO: MONA VESTLI

Hvis jeg noen gang skulle fått en datter, ville jeg kalt henne Alba.

Og da tenker jeg ikke nødvendigvis på noe hvitt, men på soloppgangen, eller egentlig daggry som er den italienske betydningen av ordet. Det er forresten *presedens* på norsk for å kalle opp barn etter denne tiden på døgnet, men da i form av Gry eller Aurora...

Som leseren kan ha begynt å mistenke, har jeg en spesiell svakhet for alle slags alba-varianter av forskjellige planter, og tro meg, det aller al-

ler meste finnes i prinsippet i hvitt, og de glimrer ofte lett gjenkjennelige på plante- og frølister med sine (ikke alltid så) fantasifulle sortsnavn i variasjoner av 'Snøstorm på Hardangervidda'.

Men det er en ting til som er nesten like bra, og det er enkelte gulblomstrende arter, mer ukjente søstre i kjente slekter som alle trodde stort sett var blå eller fiolette (foruten de obligatoriske hvite).

Allium flavum har gyllengule blomster.

Det finnes sikkert mange slags soloppganger. Jeg kjenner to av dem (enda jeg så visst ikke er noe A-menneske). Den ene er den norske forsommersoloppgangen som kom like overraskende hver gang jeg (i min bekymringsløse studietid) kom ut av festlokalet og ut i forfjamselsen over det klare lyset og ble akkompagnert av like deler øredøvende småfuglsang og nesedøvende duft av syriner på vei hjem gjennom byen kl. 4 om natten. Den andre er den mer rød-gule, store soloppgangen over Tyrkia-stredet som man kan oppleve det fra øyer i Dodekaneserne. Den kommer paradoksalt nok litt senere enn den nordiske, men da er det uansett for varmt til å sove inne og ennå ikke for varmt til å gjøre noe ute, dessuten galer hanene og delfinene hopper i sundet. Denne albaen er ikke bare *lutea* men også *aurantiaca*, *flava* – *flammula* – *fulva* – *xanthos*.

ALLIUM FLAVUM

Allium flavum er viltvoksende i Sentral-Europa hvor den kan danne store kolonier. Det er (om man ser bort fra fargen, men det gjør man jo ikke) en unnselig løk, en vill-løk, en knallgul søster av vår hjemlige skogløk. Den

kommer ikke med yngleknopper og har en kort og intens blomstring i slutten av juli. Kanskje er det *Allium flavum nanum* (og kanskje importert via BVK fra Pottertons?) jeg har, for den blir ikke så høy, 10-15 cm. Jeg fikk den av min hagevenninne Angelica en vakker vårdag for ikke så lenge siden, bilen var fullastet med blant annet forskjellige arter *Allium*. "Hele bilen stinker løk", sa jeg i eufori, for var det annet enn eggerørekrydder? Alle *Allium* er i prinsippet spiselige og i mange tilfeller gir det ingen mening å spørre om en art er en prydløk eller en spiseløk. Det har vel mest med størrelsen på blomster-
Salvia glutinosa, en salvie med blekgule blomster.

ne å gjøre. *Allium flavum* blomstrer kort, men de blomstrer senere enn de fleste andre allium'er, og de lyser godt opp. Jeg vet ellers bare om en annen gul løk (som ikke er *cepa*) og det er *Allium moly* som ligner litt på en gul ramsløk.

SALVIA GLUTINOSA

Glutinosa betyr klebrig, men jeg har så langt ikke funnet noen klebrige deler på mitt eksemplar. Var dette en egenskap som ble borte i såprosessen? Planten ble sådd med frø fra STA for tre år siden. Så plantet jeg den som ørliten i et tørt bed mot sørvest og glemte den til året etter, da la den plutselig på seg mye, men den blomstret for første gang i år. Nå har den blitt en ganske stor,

grønn busk, snart 1x1x1 m. Den har ikke direkte spektakulær blomstring, men mellomstore, blekgule lepper som kommer fram parvis. Dette pågår over lengre tid, gjennom hele august. Den vokser som skogplante i Sør-Europa og Vest-Asia, men har ingen problemer med å klare seg i mer åpent lende her i H4/3. Det skal kunne gå an å lage en slags gummi av plantesaften.

Gule blomster på en salvie er ganske uvanlig, som regel er de i rosa- og lillatoner til blått, hvitt, svart og rødt. Men av de rundt 900 artene finnes det også flere andre gule: *Salvia roborowski*, *Salvia austriaca*, *Salvia nubicola*, *Salvia mexicana*, *Salvia madrensis*.

Aconitum vulparia

ACONITUM LAMARCKII

Hjelmene er først og fremst kjent som blå og lilla, og hvite, for ikke å snakke om burgunder, men det finnes også en rekke gule arter. Den mest kjente gule er kanskje *Aconitum vulparia*, foruten *Aconitum lycoctonum*, men det finnes også en *Aconitum moldavicum*, *Aconitum anthora*, *Aconitum krylowii*, *Aconitum orientale*, *Aconitum neopolitanum*... Da jeg for et par år tilbake kom over pyreneiske *Aconitum lamarckii* på et stort norsk hagesenter, var jeg ikke sen om å sikre meg et eksemplar. *Aconitum lamarckii* likner ganske mye på *vulparia* i blomsten, men har mer flikete blader og blomstrer en del senere. Det er nesten nøyaktig

suksesjon på blomstringen til de to: når *vulparia* gir seg i begynnelsen av august, tar *lamarckii* over, og holder det gående ut måneden.

Aconitum lamarckii

Daphne oleoides = Daphne domini

I alle år har jeg trodd at den planten jeg i 80-årene fikk fra en velkjent planteskole i Tyskland var *Daphne oleoides*. Men etter å ha gått gjennom Daphneboken til Robin White, skjønner jeg at det jeg har i hagen, og ikke minst har gitt bort i mange år både på plantebyttemøter og ellers, er en helt annen, nemlig *Daphne domini*.

Kjennetegnet på *Daphne domini* er at den ikke åpner blomstene særlig meget.

Det gjør *D. oleoides*, den er i tillegg vanskelig å etablere, og de formene som er i handelen er sannsynligvis ikke herdige her på Østlandet.

Jeg ber derfor alle som opp gjennom årene har fått planter av meg om å rette opp navnet, eventuelt gi beskjed videre til mottagere av stiklinger eller frø.

Jeg kan bare beklage at dere har fått planter med feil navn.

Kari Wang

Smarte frø

TEKST OG FOTO: KENNETH INGEBRETSEN

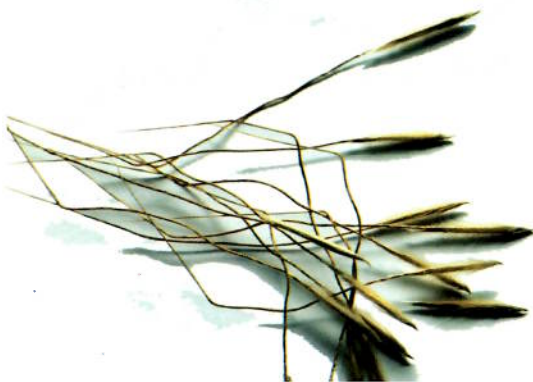
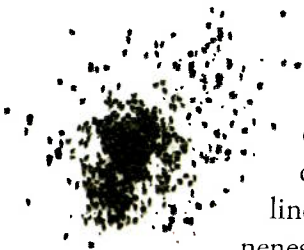
Noen er små som støv, andre er store nesten som fotballer, de finnes selv på de mest avsidesliggende steder, alt fra fjelltopper til øde øyer. De er blitt utstyrt med en nistepakke og god emballasje for en lang reise. Jeg snakker selvfølgelig om frø - livets kjerne!

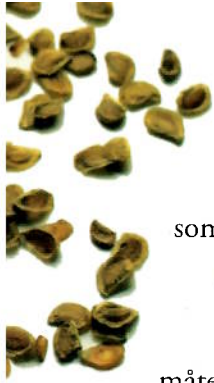
Frø har fulgt mennesket i mange tusen år og beriket livet vårt først å fremst med mat. Den voksende planten har også bidratt med fiber til klær og andre materialer.

Nå i våre dager har kanskje frøet fått en annen viktighet, nå som vi vet om arvestoffet (DNA) til mange av vekstene våre og vet hvor viktig det er å ta vare på dette. Vi er alle med og bidrar til at plantene blir tatt vare på, spres og at arveanleggene føres videre. Historisk er vi knapt et vindpust i utviklingen,

men allikevel er det fantastisk å kunne bidra! Vi og alle hageplantene våre gjør også en jobb i så måte, hver gang vi høster frø, pakker og sender til nye reisemål.

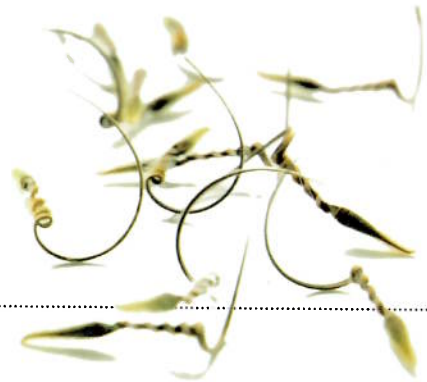
Frøets evne til å spre seg, gjør det til mer enn bare frø, det er et helt liv som ligger der. Hver plante har funnet en måte å spre seg på som passer akkurat de og det geografiske område de vokser i. Alle kjenner til lind (*Tilia cordata*) eller lønnesenes (*Acer*) frø, som løsner i vinden, frøets vinge roterer som en helikopterpropell og frøet føres bort. Frøets plassering i forhold til vingen må være helt eksakt. Hvis ikke ramler frøet rett ned under modertreet og spredningen er mislykket. Kokosnøttens ferd fra strand til strand er også ganske bemerkelsesverdig. Skallet er så slitesterkt at frøet kan ligge og flyte rundt til det finner en strand, i over ett år! Havner det på et egnet sted vil det spire. Noen frø lurar seg med som usynlige blindpassasjerer og fester seg til dyr og mennesker. Storbørre (*Arctum*) er bare en av mange

som bruker denne metoden, groblad (*Plantago*) er en annen plante som sprer seg på denne måten. Forståelig nok ble den kalt ” Hvite manns forspor” av indianerne, siden den dukket opp overalt hvor vi gikk. I dag finnes den spredd i de fleste land! Et av de morsomste frøene er kanskje

Pelargonium og *Erodium* frø. Frøet er festet til en hylse som har en eien-dommelig spiral. En kan bare tenke seg hva denne spiralen er til. Etter at frøene er sluppet fra morplanten og blåst av gårde, blir det liggende i hvile og vente på fuktighet. *Pelargonium* stammer fra Sør-Afrika, så når regntiden setter inn og mulighetene for at frøet kan utvikle seg til en plante er størst, skrur det seg ned i bakken helt på egenhånd!

“All the flowers of
all the tomorrows are
in the seeds of today.”

Frøhvilen er også en ting som bidrar til å gjøre frø spennende. Hva som skal til for å vekke et frø fra hvilen, varierer fra art til art. Der noen har et hardt skall som må brytes ned før frøet kan spire, har andre hormoner og kjemiske stoffer i frøet eller frukt-

kjøttet som bidrar til å balansere spiringen. De fleste kjenner vel til å stratifisere (kuldebehandle) frø-

ene sine. Noen trenger lengre tid enn andre med stratifisering før det kan spire. Det varierer fra noen uker til flere måneder for frø med dyp frøhvile.

Noen frø av for eksempel *Trillium*, *Corydalis* og *Helleborus* bør sås ferskest mulig, når de tørkes er det vanskelig å få ”vekke” frøene til live igjen. De mest kresne frøene krever en hel skogbrann for å spire! Kjemikalier i røyken og i noen tilfeller selve varmen bidrar til at frøhvilen brytes. Etter en skogbrann er vegetasjonen

brent ned
og frøet
kan spire
uforstyrret
med godt

lys og næringstilgang. Orkideene er kanskje de vanskeligste å så, de har symbiose med sopp. For at frøene skal spire må soppen være tilstede i jorda der frøene er. Har du mislykkes med frø av orkideer kan det være grunnen.

planter, trær, løk og mange stauder reagerer godt på stratifisering. Bær har ofte en kjemisk hvile, da hjelper det å vaske bærene rene for fruktkjøtt og så dem direkte om høsten. Mange erfaringer bygger på prøve- og feilemetoden. De mer iherdige frøsaerne brenner tre eller papir (Cellose) for å frembringe spiring og det med godt resultat. Ganske utrolig!

Blomstervenners klubb frøbytte er en flott mulighet til å bidra med å spre både vanlige og uvanlige arter og sorter. Og ikke minst en mulighet til å motta og dyrke fram fine planter.

Så hvordan skal en vite hva som trenger hva? Når noen frø ikke har noen frøhvile overhodet og spirer med en gang frøene er modne, mens andre må stratifiseres i måneder?

En god tanke kan være å undersøke hvor planten kommer fra. Alpine

1. *Clematis recta*
2. *Dryas suendermannii*
3. *Polygonatum*
4. *Magnolia*

**HUSK Å SAMLE FRØ
TIL FRØLISTEN!**

Nytt møtelokale - nytt møtested

Så er vi klar til høstens møter i nytt lokale – VESTRE AKER MENIGHETSHUS – og på ny dag – MANDAG, og her mener vi alle skal kunne bli fornøyd. Det finnes godt med parkering rett ved døren, det er et pent lokale med gode lydforhold og ikke forstyrrende bråk.

KJØREVEILEDNING:

Kommer du vestfra på Ring 2, følger du den gule ruten på kartet. Ruten er lagt slik, så du slipper U-sving i krysset mellom Ring 2 (Kirkeveien) og Sognsveien.

Kommer du E6 nordfra, følger du Ring 3 til Sinsenkrysset og så Trondhjemsveien til Ring 2, og så er det den svarte ruten på kartet.

Kommer du gjennom sentrum, følger du den lilla ruten på kartet.

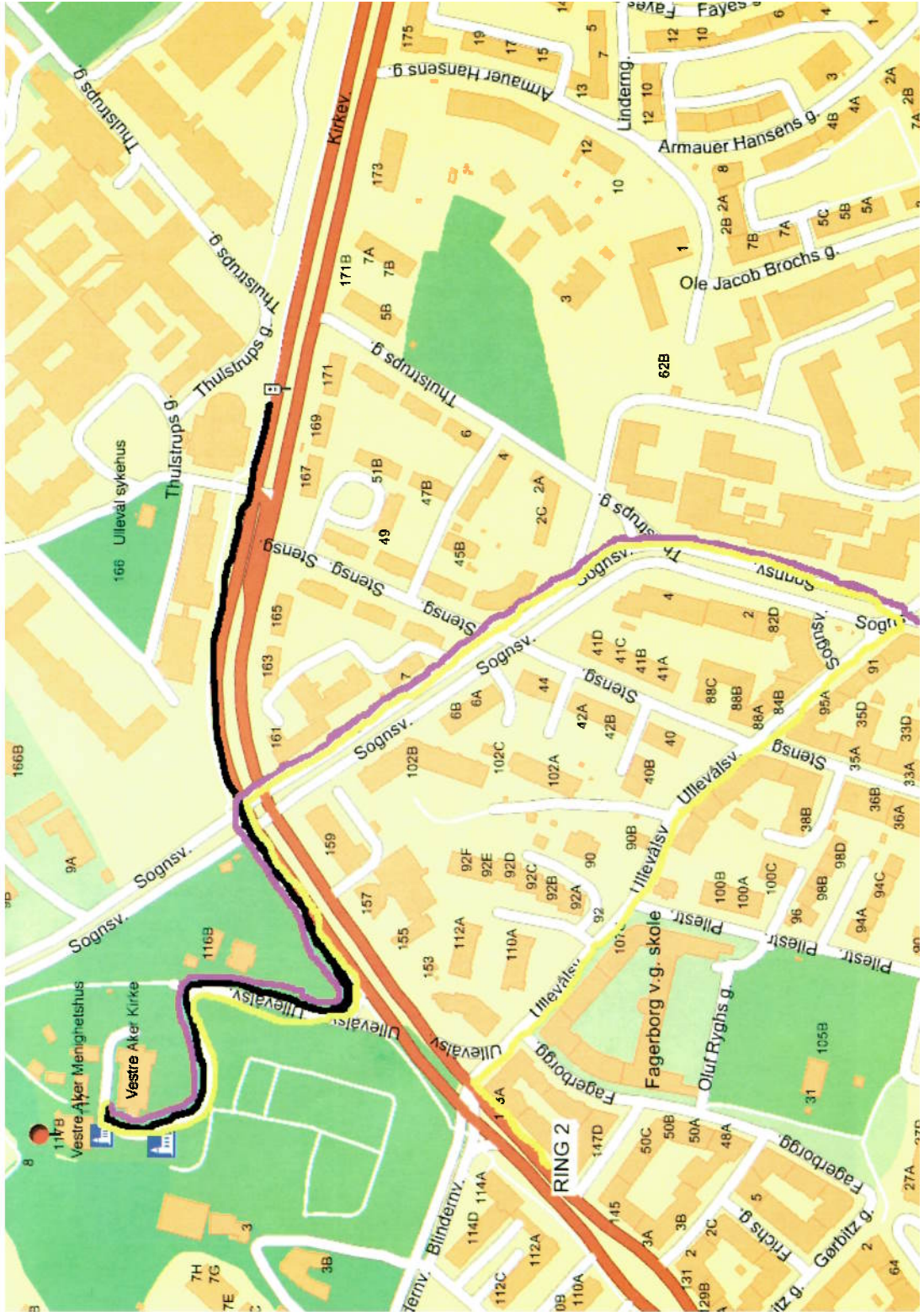
Trenger du ytterligere hjelp til å finne frem, kan du på Internett gå på www.telefonkatalogen.no og få nøyaktig kjørerute der.

Trikkerutene 17 og 18 til Rikshospitalet stopper ved Ullevål sykehus.

Bussrutene 20, 22, 25, 28 og 363 stopper også ved Ullevål sykehus.

PARKERING

Nå du kommer helt opp mellom kirken og menighetshuset, er det plass til å parkere. For å få plass til flest mulig er det best om vi parkerer med enden inn mot kanten.

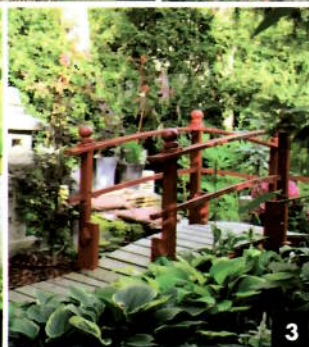
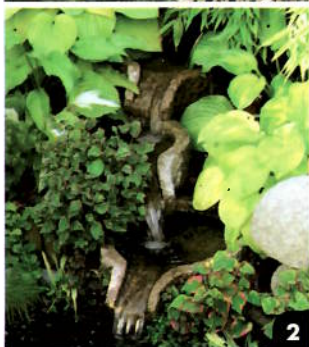
Blomstervenners høsttreff

26.-27 august var det tid for Blomstervenners høsttreff, noe mange hadde gledet seg til. Samlingen begynte med tre foredrag. Først ut var Finn Haugli som viste lysbilder og fortalte om planter som han dyrker i Tromsø, deretter kom Henrik Zetterlund med et foredrag om løkplanter i Tyrkia og til slutt etter lunsj viste Ian Young fra Skottland bilder av *Fritillaria* og *Erythronium*. Jeg tror nok alle hadde flere kryss i plantelistene sine og gikk hjem med mange nye planter på ønskelisten. Etter foredragene var det tid for ha-

gevandring og Berit Østby og Eivind Damsleth, og Leif Henrik og Anne Ellingsen hadde åpnet hagene sine for oss. I de to forskjellige hagene var det masser av ideer å få og spennende planter å se. Dagen ble avsluttet med middag på hotellet.

Søndagen var det tid for plante-marked og omvisning i Botanisk hage. Kari Wang guidet de fremmøtte og deretter var det klart for plantesalg. Botanisk hage har vel aldri vært så full av salgsplanter noen gang. Her fantes det noe for enhver og ingen gikk tomhendte hjem.

1,2 & 3 Fra Hagen til Anne og Leif Henrik Ellingsen. 4 & 5 Fra hagen til Berit Østby og Eivind Damsleth.

Blomstervenners frøklubb

Ønsker du å delta, med eller uten frø, må svarslippen under (eller en kopi) sendes snarest mulig og før 1. november til:

Tone Lise Smith, Idunnsvei 59, 1386 ASKER sammen med eventuelle frø. Frølisten blir sendt ut så snart den er ferdig.

Kryss av hvis du vil motta listen som e-post. Kryss også av dersom du ikke kan åpne Exel-filer.

Samtidig sender du inn kr 50- til Blomstervenners Klubbs konto 7877 08 28529.

Dette skal dekke porto og pakking.

De som sender inn frø sammen med bestilling av frølista, får velge 25 pakker, og de stiller først i køen når frøene fordeles. De som ikke har sendt inn frø, får velge 20 pakker.

Vennligst send meg Blomstervenners frøliste

Jeg har betalt inn kr 50- til Blomstervenners Klubbs konto.

Jeg har levert frø

Jeg ønsker å motta lista på e-post

Jeg har ikke levert frø

Jeg kan ikke motta Exel-filer

Navn:

.....

Adresse:

.....

Tlf. evt. epostadresse

.....

.....

Møtene fremover

MANDAG 25 SEPTEMBER KL.19.30

Primula

v/ ROLF EIDE, KLEPPESTØ

Rolf Eide er medlem i Blomstervenners klubb og kommer for å snakke om primula. Han har en planteskole utenfor Bergen og kjent av mange for sine stauder.

Primula vokser i naturen på hele den nordlige halvkule. Omtrent 2/3 deler stammer fra Asia og da særlig fra østlige Himalaya.

Primula er for mange et samleobjekt, og det finnes arter som er lette og dyrke, men også arter som både er vanskelige å dyrke, og få tak i.

Foto: Morten Brandenes

MANDAG 23 OKTOBER KL.19.30

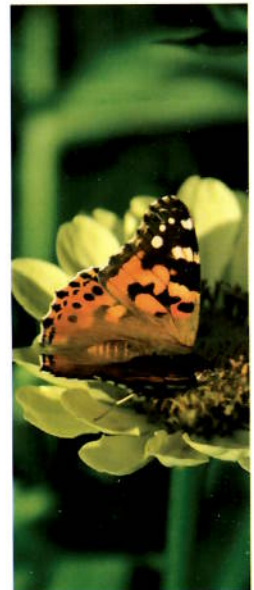
Hage på naturlig vis

v/ DAG TJERNSHAUGEN, NESODDEN

I dette foredraget kommer Dag til å snakke om hvordan vi kan jobbe med naturen og dyrelivet for å få en bedre opplevelse av hagen.

Dette er ikke et foredrag som går i detalj på plantene, men heller mer om opplevelsen av hagen og hvordan denne opplevelsen kan forbedres. Hage er mer enn bare en samling planter, alt må fungere sammen.

Det dreier seg kort sagt om mennesker, opplevelsen av hagen, dyrelivet og samarbeidet med dette. For som Dag sier – Prøver vi ikke å utrydde dyrelivet får vi en sunnere hage.

MØTESTED

Møtene holdes i Vestre Aker Menighetshus.

Biblioteket er åpent fra kl. 18.30

Møtedatoer fremover

Møtedatoene fremover er klare, sett av datoene allerede i dag!

27. NOV. årsmøte 'Tibet' med Jørgen Dannesboe

11. DES. julemøte Påmelding i neste nummer av Blomstervennen.

Vel møtt!

STYRET

Årsmøte

I Blomstervenners Klubb holdes mandag 27 nov. Saker som ønskes tatt opp, må meldes styret senest 14 dager i forveien. Møteprogram, årsberetning og regnskap kommer i neste nummer av Blomstervennen.

Etterlysning

Jeg ønsker meg noen liljer. Forskjellige sorter av martagonkrysnings, krysnings innen de amerikanske artene som Bellingham og Bullwoodgruppene samt North hybridene innen den asiatiske gruppen. Dessuten ønsker jeg meg *Polygonum amplexicaule* og *Cirsium rivulare* 'Atropurpureum'.

Kanskje noen av medlemmene har noen av disse og kan avse en liten bit? Jeg betaler gjerne for umaken – eller kanskje noen vet om planteskoler der de kan skaffes?

Marit Helle Bolstad

6828 Byrkjelo

Tlf. 57 86 71 53

Planteportrettet

Brunnera macrophylla 'Jack Frost'

Brunnera macrophylla i sin normale form er en fin bladstaude med fine blå forglemmegei-blomster på våren. Den passer utmerket i halvskygge, og kler andre skogbunnsplanter. Fra mange år tilbake finnes det en variegert form, men i de senere år har det også kommet på markedet flere ulike sorter med ulike mengder av sølv-

farge i bladflaten. En av de fineste er 'Jack Frost'. De vakkert mønstrede bladene er hovedattraksjonen på planten, og det kan lønne seg å knipe av blomsterstenglene for å oppmuntre planten til å danne enda større og finere blader.